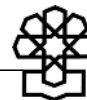

بررسی سیاست‌های هویتی
در نظام جمهوری اسلامی ایران
وضعیت روش نامگذاری روزها در تقویم سالیانه

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۲	موارد نامگذاری
۷	نامگذاری روزها در حوزه‌های ارزشی
۱۰	سیر تحول روزهای ملی ایران (قبل و بعد از انقلاب)
۱۳	آسیب‌ها و چالش‌ها
۱۴	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۶	منابع و مأخذ

بررسی سیاست‌های هویتی در نظام جمهوری اسلامی ایران وضعیت روش نامگذاری روزها در تقویم سالیانه

چکیده

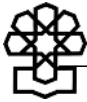
یکی از روش‌هایی که نظام جمهوری اسلامی در راستای تحقق سیاست‌های خود برای تقویت هویت دینی و ملی استفاده کرده نامگذاری روزها و ایام سال است. به‌طور کلی در تقویم سال ۱۳۹۰ حدود ۱۴۳ مورد نامگذاری برای روزهای سال وجود دارد. بنابراین بیش از یک‌سوم روزهای سال در تقویم نامگذاری شده است. به‌عبارتی تقریباً از هر سه روز از ایام سال در تقویم یک روز نامگذاری شده است. ۳۴ درصد نامگذاری‌ها برای بزرگداشت افراد و ۶۶ درصد به وقایع تاریخی، مذهبی و سیاسی اختصاص یافته است، از مجموع ۱۴۳ روز نامگذاری شده، ۲۱ مورد براساس شهادت، وفات و سوگواری‌ها نامگذاری شده و ۱۲۲ مورد براساس تولد و اعیاد و ایجاد یا تأسیس سازمان یا نهاد نامگذاری شده است. بنابراین در مجموع، ۸۵ درصد برمبنای اعیاد، تولد افراد و ایجاد یا تأسیس و ۱۵ درصد براساس سوگواری‌ها و وفات بزرگان نامگذاری شده است.

بیشترین نامگذاری‌ها در حوزه ارزش‌های حکومتی بوده پس از حوزه ارزش‌های حکومتی، حوزه‌های ملی و بین‌المللی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. علت پایین بودن حوزه ارزش‌های دینی، آن است که بیشتر مناسبت‌های مذهبی در کشور تعطیل است و به‌نظر می‌رسد تعطیلی تا حدودی مقاصد مورد نظر در نامگذاری ایام را برآورده می‌سازد. در این میان حدود ۴ درصد نامگذاری‌ها نیز در هیچ مقوله‌ای جای نمی‌گیرد.

مقدمه

شناسایی سیاست‌های هویتی نظام جمهوری اسلامی ایران برای تقویت ارزش‌های دینی و ملی می‌تواند با بررسی و ارزیابی مجموعه اقدامات صورت گرفته در حوزه‌های مختلف انجام شود. در واقع سؤال اصلی که در بررسی سیاست‌های هویتی نظام مطرح می‌شود این است که برای تقویت ارزش‌ها و یا ایجاد آنها در حوزه‌های مختلف، نظام از چه روش‌هایی استفاده می‌کند؟ اولویت هریک از روش‌ها در چه حوزه‌های ارزشی است؟

نظام‌های سیاسی از روش‌های متعددی برای تقویت یا ایجاد آرمان‌های سیاسی، دینی و ملی

در جامعه می‌توانند بهره ببرند. هریک از این روش‌ها متناسب با حوزه و گستره‌ای از مخاطبانی که تحت پوشش قرار می‌دهند، مورد توجه هستند. بزرگداشت اشخاص و چهره‌هایی که با آرمان‌های نظام سیاسی همسو بوده‌اند و زنده نگاه داشتن وقایع تاریخی، مذهبی و سیاسی مرتبط با آرمان‌های نظام سیاسی و... از جمله مهمترین روش‌هایی است که در راستای نهادینه‌سازی ارزش‌ها و آرمان‌های مورد نظر نظام سیاسی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

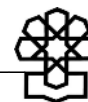
۱. بزرگداشت اشخاص و چهره‌های همسو با آرمان‌های نظام	} روش‌ها و شیوه‌های تقویت ارزش‌ها
۲. زنده نگاه داشتن وقایع تاریخی، مذهبی، سیاسی مرتبط با آرمان‌های نظام سیاسی و تذکر و یادآوری این وقایع در جهت تقویت و اصلاح حافظه عمومی جامعه	
۳. تبلیغ و ترویج ارزش‌های دینی	
۴. ایجاد نهادها و سازمان‌های مرتبط با ارزش‌های دینی و...	

در میان این روش‌ها بزرگداشت اشخاص و زنده نگاه داشتن وقایع تاریخی، مذهبی، سیاسی و... از طرق متعدد و روش‌های گوناگون انجام می‌گیرد: تعطیلات رسمی و نامگذاری روزها در تقویم سالیانه، نامگذاری میداين و معابر شهری و روستایی، تولید محصولات فرهنگی، تنظیم سرفصل‌های درسی و... از جمله روش‌هایی است که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم با تقویت یا ایجاد آرمان‌ها و ارزش‌های نظام سیاسی ارتباط دارند.

۱. نامگذاری	} روش‌های بزرگداشت اشخاص و وقایع
۲. تعطیلات رسمی	
۳. تولید محصولات فرهنگی	
۴. تنظیم سرفصل‌های درسی و...	

موارد نامگذاری

نامگذاری که یکی از روش‌های بزرگداشت افراد و وقایع تاریخی، مذهبی و ملی است، در موارد مختلف استفاده می‌شود؛ نامگذاری ایام در تقویم سالیانه، نامگذاری معابر و خیابان‌های شهر و روستاها و... .

نامگذاری روزها در تقویم سالیانه	موارد نامگذاری
معايير و خیابان‌های شهر و روستاها	
نشانه‌ها و نمادها	
نامگذاری محصولات فرهنگی	
نامگذاری محصولات نظامی و صنعتی	
...	

جدول ۱. روند نامگذاری روزها در تقویم سالیانه

		ایجاد نهادها و سازمان‌های مرتبط با ارزش‌های دینی	روش‌ها و شیوه‌های تقویت آرمان‌ها و ارزش‌ها
		زنده نگاه داشتن وقایع تاریخی، مذهبی، سیاسی مرتبط با آرمان‌های نظام سیاسی	
		تبلیغ و ترویج ارزش‌های دینی	
	تنظیم سرفصل‌های درسی و...	نامگذاری	بزرگداشت اشخاص و چهره‌های همسو با آرمان‌های نظام
	تعطیلات رسمی		
	تولید محصولات فرهنگی		
معايير و خیابان‌های شهر و روستاها	نامگذاری	نامگذاری محصولات فرهنگی و صنعتی	نامگذاری روزها در تقویم سالیانه
نشانه‌ها و نمادها			
نامگذاری محصولات فرهنگی			
نامگذاری محصولات نظامی و صنعتی			
نامگذاری روزها در تقویم سالیانه			

این روند براساس مبنا و منشأهای مختلف در روزهای سال، به نامگذاری روزها منجر

می‌شود.

۱. مبنا و منشأ نامگذاری‌ها

در حوزه‌هایی که از نامگذاری برای تقویت ارزش‌های مورد نظر نظام استفاده می‌شود، نامگذاری روزهای سال در تقویم به دلیل اثربخشی و تأثیرگذاری از سایر حوزه‌ها بیشتر مورد توجه است. نامگذاری روزهای سال در تقویم سالیانه براساس معیارها و بناهای متعددی انجام می‌شود، معیارهایی چون تولد یا مرگ شخصیت و چهره مورد نظر، وقوع حادثه و واقعه تاریخی، مذهبی و ملی و...

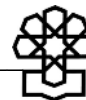
تولد	مبنا و منشأ نامگذاری‌ها در تقویم سالیانه
وفات/ شهادت	
تصویب قانون/ تشکیل سازمان	
تظاهرات/ اقدامات حماسی	
مناسبت‌های باستانی	

در تعیین نامگذاری روزها، انطباق روز نامگذاری شده با تولد یا شهادت چهره شاخص همسو با آرمان‌های نظام و یا وقوع حادثه یا واقعه‌ای که همسو با آرمان‌های نظام سیاسی است، مبنای نامگذاری روز معینی می‌شود. در این میان البته در مواردی تصویب قانون معین در حوزه‌های مشخص و تشکیل سازمان خاصی نیز، دلیل نامگذاری یک روز بوده است، اما در مواردی هم هیچ دلیل و توجیهی برای نامگذاری روز وجود نداشته و صرفاً تلاش شده است با نامگذاری روز معینی، مقصود مورد نظر که عبارت از ایجاد زمینه لازم برای تقویت یا ایجاد ارزش‌های مورد نظر در حوزه خاص است، برآورده شود.

۲. حوزه‌های ارزشی نامگذاری

با توجه به نامگذاری روزها براساس مبانی پنج‌گانه، این مبناها در حوزه‌های ارزشی مختلفی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در برخی موارد شخصیت‌ها یا رویدادهایی که براساس ارزش‌های ملی اهمیت دارند، مبنای نامگذاری هستند، در واقع روزهای ملی، برمبنای تولد، وفات یا شهادت بزرگان و مفاخر ملی، تصویب قانون و تأسیس سازمان، تظاهرات و اقدامات حماسی و دلایل باستانی نامگذاری می‌شوند.

در مواردی نامگذاری‌ها براساس ارزش‌های دینی و در مواردی ارزش‌های بین‌المللی و گاهی نیز براساس ارزش‌های حکومتی است. اگرچه به دلیل ماهیت مذهبی نظام جمهوری اسلامی ایران

تفکیک ارزش‌هایی حکومتی و مذهبی ممکن است معنادار نباشد، اما منظور از ارزش‌های حکومتی ارزش‌هایی است که در یک نظام سیاسی اهمیت دارد و با تغییر نظام تغییر می‌کند. برای مثال روز پس‌انداز ملی در نظام شاهنشاهی روز تولد فرزند محمدرضا پهلوی بوده و با تغییر نظام سیاسی دیگر اهمیتی ندارد.

جدول ۲. شاخص‌های طبقه‌بندی روزهای نامگذاری شده

شاخص‌ها	حوزه‌ها
تاریخ ایران	ملی
حفاظت از محیط زیست	
فرهنگ ایرانی	
تقدس	مذهبی
تاریخ سیاسی	حکومتی
مسئولیت در نظام سیاسی	
روزهای بین‌المللی	بین‌المللی

در حوزه‌های مختلف براساس شاخص‌های متعددی امکان طبقه‌بندی روزهای نامگذاری شده وجود دارد. همان‌طور که جدول فوق نشان می‌دهد در حوزه ارزش‌های ملی سه شاخص تاریخ ایران، ارزش‌های مرتبط با طبیعت و فرهنگ ایرانی برای طبقه‌بندی روزها به‌کار رفته است. اگرچه این شاخص‌ها دقیق و جامع نیست، اما حداقل معیاری برای طبقه‌بندی فراهم می‌سازد.

منظور از شاخص تاریخ ایران شخصیت‌ها و یا وقایعی است که تنها در تاریخ ایران اهمیت دارند، شاخص حفاظت از محیط زیست به ارزش‌ها و رسومی اشاره دارد که برای پاسداشت طبیعت در جامعه ایران است و فرهنگ ایرانی اشاره به شخصیت‌ها و وقایع فرهنگی دارد که در کشور ایران و فرهنگ آن حائز اهمیت هستند.

شاخص تقدس برای طبقه‌بندی حوزه ارزش‌های مذهبی به‌کار رفته و منظور از آن مقدس بودن شخصیت‌ها و یا وقایعی است که به‌دلیل تقارن روزی خاص با آن، نامگذاری صورت گرفته است و در نهایت شاخص‌های تاریخ سیاسی (به این معنا که به‌لحاظ تاریخ سیاسی برای نظام حائز اهمیت باشد) و مسئولیت در نظام سیاسی دو شاخص عمده برای طبقه‌بندی روزها در حوزه ارزش‌های حکومتی است.

۳. مرجع قانونی نامگذاری روزها در تقویم سالیانه

مرجع نامگذاری روزها در نظام جمهوری اسلامی ایران، شورای عالی انقلاب فرهنگی است. این

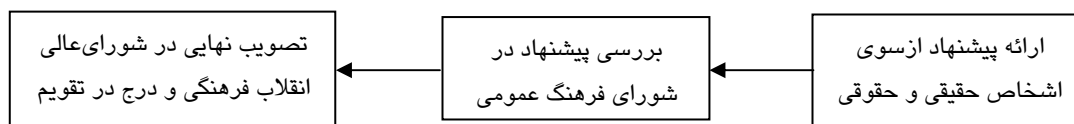
شورا طی مصوبه‌ای^۱ در سال ۱۳۷۱ مقرر کرده است که نامگذاری روزها و هفته‌ها با پیشنهاد و تأیید اولیه شورای فرهنگ عمومی با شرکت نمایندگان سه فرهنگستان براساس ضوابطی که در آیین‌نامه نامگذاری روزهای خاص در مصوبه ۲۱۴ شورا مشخص شده است. به تأیید شورا برسد. در سال ۱۳۸۸ شورای فرهنگ عمومی آیین‌نامه «نحوه نامگذاری روزها و مناسبت‌های خاص» را اصلاح و مشخص کرد که طبق آن، شورای فرهنگ عمومی وظیفه پیشنهاد برای نامگذاری، کاهش، افزایش و یا هرگونه تغییر، اصلاح روزها و مناسبت‌های خاص ازسوی اشخاص مختلف (اعم از حقیقی و حقوقی) را عهده‌دار است و پس از بررسی و تصویب در آن شورا به تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی می‌رسد و به‌عنوان روز و مناسبت خاص، حسب مورد در متن یا ضمیمه تقویم درج خواهد شد.

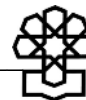
۴. شاخص‌ها و معیارهای نامگذاری روزها

- طبق مصوبه شورای فرهنگ عمومی در نامگذاری روزها باید معیارها و ضوابط زیر مورد نظر قرار گیرد:
- برای تمام قشرهای مختلف جامعه مهم و تأثیرگذار بوده و از دیدگاه همه ملت ارزشمند و معتبر باشد.
 - همه مناطق کشور، آن مناسبت را با خود مرتبط بدانند و اهمیت آن منحصر به یک منطقه جغرافیایی خاص نباشد.
 - تقویت‌کننده حداقل یکی از مؤلفه‌های هویت ملی ایرانیان باشد.

۵. روند نامگذاری روزها

مطابق ماده (۵) آیین‌نامه شورای فرهنگ عمومی نامگذاری روزها، پیشنهاد نامگذاری روز خاصی ازسوی اشخاص حقیقی یا حقوقی به شورای فرهنگ عمومی ارائه می‌شود و شورا مطابق با ضوابط فوق‌الذکر در کمیته‌ای با بررسی پیشنهادهای ارائه شده مواردی را تصویب و به شورای عالی انقلاب فرهنگی برای تصویب نهایی ارجاع می‌دهد.

۶. وضعیت نامگذاری‌ها در تقویم سال ۱۳۹۰

در تقویم سال ۱۳۹۰ حدود ۱۴۳ مورد نامگذاری برای روزهای سال وجود دارد. در واقع از هر سه روز از ایام سال در تقویم، یک روز نامگذاری شده است. این نامگذاری‌ها براساس وقایع مختلفی انجام شده است.^۱

جدول ۳. نامگذاری روزها در جمهوری اسلامی برای بزرگداشت اشخاص و وقایع^۲

هدف	موضوع	اقدام	منشأ			
			شهادت / وفات	ولادت	ایجاد آثار	سازمان، نهاد و... تخریب و نابودی
بزرگداشت	افراد	نامگذاری	۱۹	۲۵	۴	-
بزرگداشت	وقایع تاریخی، مذهبی و سیاسی	نامگذاری	-	-	-	۹۳

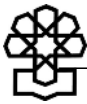
از مجموع ۱۴۳ روز نامگذاری شده در تقویم سال ۱۳۹۰، ۶۶ درصد به وقایع تاریخی، مذهبی و سیاسی اختصاص یافته و ۳۴ درصد نامگذاری‌ها برای بزرگداشت افراد بوده است. ۲۱ مورد از موارد نامگذاری شده براساس شهادت، وفات و سوگواری بوده و ۱۲۲ مورد براساس تولد، اعیاد و ایجاد یا تأسیس سازمان، نهاد و... نامگذاری شده است. بنابراین در مجموع، ۸۵ درصد نامگذاری‌ها بر مبنای اعیاد، تولد افراد و ایجاد یا تأسیس و ۱۵ درصد براساس سوگواری‌ها و وفات بزرگان بوده است. از این رو به نظر می‌رسد در نامگذاری روزها در تقویم سالیانه، تولد، وقوع حادثه خوشایند و یا ایجاد و تأسیس نهاد، سازمان و یا نظام سیاسی مورد توجه بوده و بیشتر نامگذاری‌ها با توجه به این موضوع صورت گرفته است. علت این امر نیز به تأثیر مثبت نامگذاری‌ها براساس ایامی که تداعی‌کننده خوشی و شادی می‌باشد باز می‌گردد.

نامگذاری روزها در حوزه‌های ارزشی

با توجه به اینکه هدف عمده نامگذاری روزها در تقویم سالیانه تقویت ارزش‌ها در حوزه‌های مختلف است. با مشخص شدن درصد روزهای نامگذاری شده براساس حوزه‌های ارزشی چهارگانه، به نوعی اولویت و اهمیت تقویت ارزش‌ها در نامگذاری روزها نیز مشخص می‌شود.

۱. برای گرامیداشت وقایع فرهنگی، تاریخی و سیاسی، دو واقعه در نظر گرفته شده است، ایجاد و تأسیس؛ تخریب و نابودی. ذکر این نکته لازم است که ایجاد و تأسیس مجموعه‌ای از عوامل: مناسبت‌ها و جشن‌های ملی و دینی، تصویب قانون، تشکیل نهاد یا سازمانی، تظاهرات و اقدامات حماسی و دلایل کهن باستانی است، که تمامی این عوامل منجر به ایجاد واقعه و رویدادی شده است و تخریب و نابودی شامل مواردی است که به علت وقایع ناگوار و ناخوشایند نامگذاری و یا تعطیل رسمی اعلام شده است.

۲. روز تربیت‌بدنی و ورزش، روز کیفیت، روز کتاب و کتابخوانی، روز پژوهش و روز حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان مناسبت‌های درج شده در تقویم رسمی است، که بدون دلیل و صرفاً جهت گرامیداشت این ایام نامگذاری شده است.

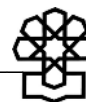
جدول ۴. مقایسه تعداد روزها و میزان درصد تخصیص یافته
در حوزه‌های ارزشی

حوزه‌های ارزشی	تعداد روزها	درصد تخصیص یافته
حکومتی	۶۰	۴۱/۹۵
ملی	۳۰	۲۰/۹۷
بین‌المللی	۲۸	۱۹/۵۸
مذهبی	۱۹	۱۳/۲۸
متفرقه	۶	۴/۱۹
جمع	۱۴۳	۱۰۰

همان‌طور که جدول فوق نشان می‌دهد بیشترین مورد نامگذاری در حوزه ارزش‌های حکومتی است که البته امری طبیعی است. در واقع هر نظام سیاسی تلاش می‌کند از ابزار نامگذاری برای تقویت آرمان‌های مربوط به خود استفاده کند. پس از حوزه ارزش‌های حکومتی، حوزه‌های ملی و بین‌المللی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. علت پایین بودن حوزه ارزش‌های دینی، آن است که بیشتر مناسبت‌های مذهبی در کشور تعطیل است و به‌نظر می‌رسد تعطیلی تا حدودی مقاصد مورد نظر در نامگذاری ایام را برآورده می‌سازد. در این میان حدود ۴ درصد نامگذاری‌ها نیز در هیچ‌یک از مقوله‌های فوق جای نمی‌گیرد. مواردی چون روز تربیت‌بدنی و ورزش، روز کیفیت، روز کتاب و کتابخوانی، روز پژوهش و روز حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان مناسبت‌های درج شده در تقویم رسمی است، که مصادف با ولادت یا وقایع خاصی نیست. این روزها با هدف ایجاد زمینه و فضای لازم برای تحقق اهداف هر یک از روزها نامگذاری شده است. در جداول زیر هر یک از حوزه‌ها به تفکیک بررسی شده است.

الف) حوزه ارزش‌های ملی

شاخص طبقه‌بندی روزها در حوزه ارزش‌های ملی براساس شاخص چهره‌ها یا وقایعی است که در تاریخ ایران دارای اهمیت بوده و به‌عنوان چهره‌های فرهنگی ایرانی مشهور بوده‌اند، علاوه‌بر این ارزش‌ها و رسوم مرتبط با پاسداشت طبیعت که در فرهنگ ایرانی دارای اهمیت است شاخص دیگر طبقه‌بندی روزهاست.

جدول ۵. میزان نامگذاری روزها براساس ارزش‌های ملی

نامگذاری	تولد مفاخر ایرانی	وفات/ شهادت مفاخر ایرانی	تصویب قانون/ تشکیل سازمان	دلایل باستانی	جمع
	۱۴	۶	۴	۶	۳۰

۴۷ درصد نامگذاری روزهای ملی براساس تولد بزرگان و مفاخر ایرانی است. سایر موارد نامگذاری نیز به مناسبت‌های چون وفات و یا خلق اثر و تصویب قانون اختصاص یافته است.

(ب) حوزه ارزش‌های دینی

شاخص طبقه‌بندی روزهای نامگذاری شده در حوزه ارزش‌های دینی، تقدس شخصیت‌ها یا ایامی است که نامگذاری‌ها مصادف با آن صورت گرفته است.

جدول ۶. میزان نامگذاری روزها براساس ارزش‌های مذهبی

نامگذاری	تولد معصومین	وفات/ شهادت معصومین	تصویب قانون/ تشکیل سازمان	دلایل تاریخی دینی مناسبت مذهبی	جمع
	۱۱	-	-	۸	۱۹

در نامگذاری روزها در حوزه ارزش‌های دینی مبنا ولادت معصومین (ع) بوده و از ۱۹ مورد نامگذاری در حوزه‌های ارزشی مبتنی بر شخصیت‌های مقدس، ۱۱ مورد با تولد و ۸ مورد با مناسبت‌های مذهبی همراه است. از هشت روز مناسبت‌های مذهبی تنها دو روز (روز تجلیل از اسرا و مقفودان و روز وقف) مصادف با سوگواری‌های مذهبی است، بنابراین تولد ائمه اطهار و جشن‌های مذهبی با ۱۷ مورد و ۸۹ درصد بیشترین میزان را به خود اختصاص داده است.

(ج) حوزه ارزش‌های حکومتی

نامگذاری روزها براساس ارزش‌های حکومتی در نظام جمهوری اسلامی ایران، براساس وفات یا شهادت مقامات حکومتی، تصویب قانون، تشکیل سازمان و اقدامات جمعی که تاریخ‌ساز بوده‌اند.

جدول ۷. میزان نامگذاری روزهای حکومتی

نامگذاری	وفات/ شهادت مقامات حکومتی	قانون/ تشکیل سازمان	اقدامات جمعی تاریخ‌ساز	جمع
	۱۲	۲۷	۲۱	۶۰

۴۵ درصد نامگذاری روزهای حکومتی براساس قانون و تشکیل سازمان بوده و اقدامات جمعی تاریخ‌ساز با ۳۶ درصد رتبه بعدی را در نامگذاری ایام حکومتی به خود اختصاص داده است.

د) حوزه ارزش‌های بین‌المللی

روزهای بین‌المللی، بر مبنای تولد یا وفات اشخاص مؤثر بین‌المللی، تصویب قانون یا تأسیس نهاد، تظاهرات یا اقدامات حماسی و دلایل باستانی با منشأ بین‌المللی نامگذاری شده‌اند.

جدول ۸. میزان نامگذاری روزهای بین‌المللی

نامگذاری	تاریخ سیاسی - فرهنگی	تولد افراد مؤثر بین‌المللی	وفات افراد مؤثر بین‌المللی	تصویب قانون / تشکیل سازمان	اقدامات جمعی تاریخ‌ساز	جمع
نامگذاری	۱	۱	۱	۲۳	۲	۲۸

۸۲ درصد نامگذاری‌ها در حوزه ارزش‌های بین‌المللی با منشأ تصویب قانون یا تشکیل سازمان است، در واقع اغلب روزهای بین‌المللی، مصادف با تأسیس نهاد یا سازمان بین‌المللی، تصویب قطعنامه و تشکیل کنگره یا همایشی مرتبط با اهداف بین‌المللی است.

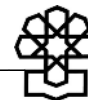
سیر تحول روزهای ملی ایران (قبل و بعد از انقلاب)

بررسی سیر تحول فرآیند نامگذاری روزها در زمان رژیم گذشته با دوران پس از انقلاب اسلامی، معیار دیگری برای شناخت سیاست‌های هویتی نظام و نقش روش نامگذاری‌ها در ایجاد یا تقویت ارزش‌ها در میان اعضای جامعه است. برای مقایسه تغییرات صورت گرفته در نامگذاری روزها در تقویم سالیانه، روزهای نامگذاری شده در تقویم سال ۱۳۵۶ با سال ۱۳۹۰ مقایسه شده است. جداول زیر تغییرات صورت گرفته در حوزه‌های مختلف را در این دو تقویم نشان می‌دهد:

۱. مقایسه روزهای نامگذاری شده در حوزه ارزش‌های ملی

جدول ۹. مقایسه نامگذاری روزهای ملی قبل و بعد از انقلاب

تولد مفاخر ایرانی	قبل از انقلاب	بعد از انقلاب	درصد رشد
تولد مفاخر ایرانی	۱	۱۴	۱۳۰۰
وفات / شهادت مفاخر ایرانی	-	۶	-
تصویب قانون / تشکیل سازمان	۱	۴	۳۰۰
تاریخ سیاسی - فرهنگی	۲	۶	۲۰۰
جمع	۴	۳۰	۶۵۰

مطابق جدول فوق استفاده از روش نامگذاری روزها در راستای تقویت ارزش‌های ملی چندان مورد استفاده رژیم سابق نبوده است. درحالی که سیاست‌های فرهنگی این رژیم تقویت ملی‌گرایی در مقابل هویت مذهبی و دینی بوده است اما کمتر از روش نامگذاری برای تحقق این هدف استفاده کرده است. این روند در جمهوری اسلامی با ۶۵۰ درصد رشد سیر کاملاً متفاوتی دارد. همان‌طور که جدول نشان می‌دهد نامگذاری روزها براساس تولد مفاخر ایرانی در زمان پهلوی تنها یک مورد (روز داروسازی ایران به مناسبت تولد محمدبن‌زکریای رازی) بوده درحالی که در جمهوری اسلامی به ۱۴ مورد افزایش یافته است.^۱

۲. مقایسه روزهای نامگذاری شده در حوزه ارزش‌های دینی

جدول ۱۰. مقایسه نامگذاری روزهای مذهبی قبل و بعد از انقلاب

درصد رشد	بعد از انقلاب	قبل از انقلاب	
-	۱۱	-	تولد معصومین
۷۰۰	۸	۱	مناسبت مذهبی
۱۸۰۰	۱۹	۱	جمع

در حوزه ارزش‌های دینی نیز به دلیل گرایش‌های ضددینی رژیم، رژیم پهلوی در نامگذاری روزها اساساً توجهی به این حوزه ارزشی نداشته است. به نحوی که درصدهای رشد موارد نامگذاری شده در این حوزه غیرمعمول می‌باشد. این درحالی است که این رژیم از این روش در حوزه ارزش‌های حکومتی بیشترین استفاده را کرده است.

۳. مقایسه روزهای نامگذاری شده در حوزه ارزش‌های حکومتی

جدول ۱۱. مقایسه نامگذاری روزهای حکومتی قبل و بعد از انقلاب

درصد رشد	بعد از انقلاب	قبل از انقلاب	
-	-	۲	تولد مقامات حکومتی
-	-	۳	کودتا / ترور
-	۱۲	-	وفات / شهادت بزرگان حکومتی
۱۲/۵	۲۷	۲۴	تصویب قانون / تشکیل سازمان
۳۲۰	۲۱	۵	اقدامات تاریخ‌ساز
۷۶/۴۷	۶۰	۳۴	جمع

۱. در تقویم رسمی جمهوری اسلامی ایران پنج مورد روزهای نامگذاری شده صرفاً جهت گرامیداشت ایام است و از درج مناسبت‌های تکراری، برخلاف رژیم پهلوی جلوگیری شده است، ولی در زمان پهلوی؛ هفته و روز روشندلان سه بار، لژیون خدمتگزاران بشر دو بار و هفته و روز جوانان شیر و خورشید سرخ ایران و روز پیشاهنگی سه بار در تقویم رسمی کشور، تکرار گردیده است که در این مناسبت‌ها، تنها در یک روز علت مناسبت مشخص است و مابقی آنها به‌صورت تکراری نامگذاری شده بودند.

اگرچه میزان روزهای نامگذاری شده در تقویم سال ۱۳۵۶ یعنی در رژیم پهلوی نصف دوران بعد از انقلاب می‌باشد، اما رژیم پهلوی همین مقدار را هم برای تقویت ارزش‌های حکومتی و ارزش‌های دینی و ملی استفاده نکرده است. روز تولد محمدرضا پهلوی و اعضای خانواده‌اش^۱ کودتا و ترور علیه آنها^۲ از مهمترین ایام نامگذاری شده در تقویم سالیانه بوده است. علاوه بر این روزهایی چون ۱۷ دی ۱۳۱۴ برای رسمیت بخشیدن به قانون کشف حجاب در کشور، به‌عنوان سالروز اعطای حقوق به زنان ایران در زمان رژیم پهلوی نامگذاری شده است.

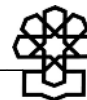
جدول ۱۲. مقایسه تعداد روزها و میزان درصد تخصیص یافته (قبل و بعد از انقلاب)

درصد رشد	درصد تخصیص یافته بعد از انقلاب	تعداد روزها بعد از انقلاب	درصد تخصیص یافته قبل از انقلاب	تعداد روزها قبل از انقلاب	
۶۵۰	۲۰/۹۷	۳۰	۶/۸۹	۴	ملی
۱۸۰۰	۱۳/۲۸	۱۹	۱/۷۲	۱	مذهبی
۷۶/۴۷	۴۱/۹۵	۶۰	۵۸/۶۲	۳۴	حکومتی
۱۱۵/۳۸	۱۹/۵۸	۲۸	۲۲/۴۱	۱۳	بین‌المللی
.	۴/۱۹	۶	۱۰/۳۴	۶	متفرقه
۱۴۶	۱۰۰	۱۴۳	۱۰۰	۵۸	جمع

مقایسه روزهای نامگذاری شده در سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که پس از انقلاب اسلامی روش نامگذاری مورد توجه نظام بوده و نظام در حوزه‌های ارزشی مختلف کوشیده است از این روش برای دستیابی به اهداف مختلف به‌خصوص تقویت ارزش‌ها و نهادینه ساختن آنها در جامعه استفاده کند. در مواردی نیز نقش نامگذاری‌ها در همسو کردن توان و فعالیت بخش‌های مختلف جامعه برای تحقق اهداف خاص بوده است. شاخص‌ترین اقدام در این حوزه، نامگذاری سال‌ها از سوی رهبر انقلاب است.

۱. ۳ آبان جشن فرهنگ و هنر به مناسبت تولد محمدرضا پهلوی نامگذاری شد و ۴ آبان به‌عنوان تولد او تعطیل رسمی اعلام شده بود، ۹ آبان روز پس‌انداز ملی به مناسبت تولد رضا پهلوی (فرزند محمدرضا) و ۲۴ اسفند روز پدر به مناسبت تولد رضا پهلوی نامگذاری شده بود. روزهای ذکر شده، جدای از تولد دیگر فرزندان، همسر، مادر، محمدرضا پهلوی است، که به‌صورت برجسته در تقویم درج شده است، ولی به‌دلیل عدم نامگذاری و تنها ثبت در تقویم در این جدول آورده نشده است.

۲. به‌عنوان مثال؛ ۱۵ بهمن روز شکرگزاری به مناسبت رفع خطر از شاه در سال ۱۳۲۷، ۳ اسفند روز رضاشاه کبیر به‌علت کودتای ۳ اسفند ۱۲۹۹ و ...

آسیب‌ها و چالش‌ها

وضعیت نامگذاری روزها با آسیب‌ها و چالش‌هایی مواجه است که می‌تواند به عاملی در جهت کاهش اثربخشی این روش تبدیل شود. مهمترین آسیب‌های پیش روی وضعیت نامگذاری روزها در تقویم سالیانه عبارت است از:

۱. زیاد بودن روزهای نامگذاری شده

با توجه به اینکه تقریباً از هر سه روز از ایام سال در تقویم یک روز نامگذاری شده است، به نظر می‌رسد تعداد روزهای نامگذاری شده زیاد است. با توجه به زیاد بودن روزها حساسیت مخاطب نسبت به نامگذاری‌های انجام شده کاهش یافته و با توجه به تغییر مکرر روزهای نامگذاری شده در حوزه‌های مختلف عملاً اثربخشی این روش از بین می‌رود. اگر به این تعداد نامگذاری‌ها، هفته‌های نامگذاری شده در تقویم و همچنین هفته‌هایی را که در مواردی خود سازمان‌ها به دلایل خاصی نامگذاری می‌کنند اضافه کنیم، تقریباً بیشتر روزهای سال نامگذاری شده است. که این تعداد روز نامگذاری شده عاملی برای کاهش تأثیرات این روش است.

۲. ابهام معیارهای نامگذاری روزها

اگرچه نامگذاری روزها براساس شاخص و معیارهایی صورت می‌گیرد اما این شاخص روشن و شفاف نیست و به همین خاطر امکان سلیقه‌ای شدن روزهای نامگذاری شده وجود دارد. سه شاخص اصلی فرآیند نامگذاری در آیین‌نامه نامگذاری روزها عبارت است از:

- برای تمام قشرهای مختلف جامعه مهم و تأثیرگذار بوده و از دیدگاه همه ملت ارزشمند و معتبر باشد.

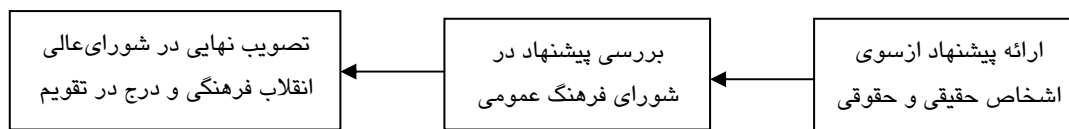
- همه مناطق کشور، آن مناسبت را با خود مرتبط بدانند و اهمیت آن منحصر به یک منطقه جغرافیایی خاص نباشد.

- تقویت‌کننده حداقل یکی از مؤلفه‌های هویت ملی ایرانیان باشد.

مفید بودن و تأثیرگذار بودن برای همه ملت خود نیازمند شاخص است و نمی‌تواند ملاک انتخاب امری قرار گیرد علاوه بر این گویا شورای فرهنگ عمومی مرجع تشخیص مفید بودن ارزشمند بودن نامگذاری‌ها را خود شورا معین کرده است. در واقع مورد یک بیش از آنکه معیار باشد نوعی اطلاع‌رسانی است که شورای فرهنگ عمومی با توجه به شاخص‌هایی که اعضای شورا از آن اطلاع دارند ذیل دو مقوله مفید بودن و ارزشمند بودن روزها را نامگذاری می‌کند.

شاخص دوم و سوم هم دچار ابهام و عدم شفافیت است و در واقع ملاک روشن و شفافی برای نامگذاری روزها نیست. فرآیند اداری نامگذاری روزها به شکل زیر است:

در صورت وجود معیارهای روشن و شفاف برای نامگذاری روزها، ارائه پیشنهادهاى مختلف ازسوی اشخاص حقیقی و حقوقی به نظر روش مناسبی برای انتخاب باشد اما در فقدان این شاخصها امکان سوگیری و دخالت سلیقه‌های حزبی و جناحی و همچنین تأثیر نهادها و دستگاهها در فرآیند انتخاب نامها وجود دارد.

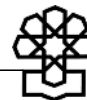
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

شناسایی سیاست‌های هویتی نظام جمهوری اسلامی ایران برای تقویت ارزش‌های دینی و ملی می‌تواند با بررسی و ارزیابی مجموعه اقدامات صورت گرفته در حوزه‌های مختلف انجام شود. در واقع سؤال اصلی که در بررسی سیاست‌های هویتی نظام مطرح می‌شود این است که برای تقویت ارزش‌ها و یا ایجاد آنها در حوزه‌های مختلف، نظام از چه روش‌هایی استفاده می‌کند؟ و اولویت هریک از روش‌ها در چه حوزه‌های ارزشی است؟

روش‌های متعددی برای تقویت آرمان‌های سیاسی، دینی و ملی برای نظام‌های سیاسی وجود دارد. در میان این روش‌ها بزرگداشت اشخاص و زنده نگاه داشتن وقایع تاریخی، مذهبی، سیاسی و... از طرق متعدد و روش‌های گوناگون انجام می‌گیرد: تعطیلات رسمی و نامگذاری روزها در تقویم سالیانه، نامگذاری میدین و معابر شهری و روستایی.

در حوزه‌هایی که از نامگذاری برای تقویت ارزش‌های مورد نظر نظام استفاده می‌شود، به نظر می‌رسد نامگذاری روزهای سال در تقویم به دلیل اثربخشی و تأثیرگذاری از سایر روش‌ها بیشتر مورد توجه است. در نامگذاری روزهای سال در تقویم سالیانه از معیارها و شاخص‌های متعددی استفاده می‌شود، شاخص‌هایی چون تولد یا مرگ شخصیت و چهره مورد نظر، وقوع حادثه و واقعه تاریخی، مذهبی و ملی و... .

با توجه به نامگذاری روزها براساس مبناهای فوق، این مبناها در حوزه‌های ارزشی مختلفی مورد استفاده قرار می‌گیرد. از آنجایی که هدف عمده نامگذاری روزها در تقویم سالیانه تقویت

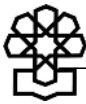
ارزش‌ها یا ایجاد آنها در حوزه‌های مختلف است. با مشخص شدن درصد روزهای نامگذاری شده براساس ارزش‌های حوزه‌های ارزشی چهارگانه (ملی، مذهبی، حکومتی و بین‌المللی) به نوعی اولویت و اهمیت تقویت ارزش‌ها در نامگذاری روزها نیز مشخص می‌شود.

بررسی وضعیت نامگذاری روزها در تقویم سال ۱۳۹۰ و مقایسه آن با تقویم سال ۱۳۵۶ نشان می‌دهد راهبرد تقویمی نظام جمهوری اسلامی ایران در تقویت هویت دینی استفاده از روش تعطیلات ایام مذهبی و در تقویت هویت ملی و سایر ارزش‌ها استفاده از روش نامگذاری است. از همین روی میزان تعطیلات مذهبی در ایران بیشتر از سایر تعطیلات است درحالی که نامگذاری روزها در حوزه ارزش‌های مذهبی از سایر حوزه‌ها کمتر است. علاوه بر این نشان‌دهنده اهمیت و اولویت هویت دینی برای نظام است.

به‌طور کلی در تقویم سال ۱۳۹۰ حدود ۱۴۳ مورد نامگذاری برای روزهای سال وجود دارد. در واقع بیش از یک‌سوم روزهای سال در تقویم نامگذاری شده است. به‌عبارتی تقریباً از هر سه روز از ایام سال در تقویم یک روز نامگذاری شده است. ۳۴ درصد نامگذاری‌ها برای بزرگداشت افراد و ۶۶ درصد به وقایع تاریخی، مذهبی و سیاسی اختصاص یافته است، از مجموع ۱۴۳ روز نامگذاری شده، طبق جدول فوق، ۲۱ مورد براساس شهادت، وفات و سوگواری‌ها نامگذاری شده و ۱۲۲ مورد براساس تولد، اعیاد و ایجاد یا تأسیس نامگذاری شده است. بنابراین در مجموع، ۸۵ درصد برمبنای اعیاد، تولد افراد و ایجاد یا تأسیس و ۱۵ درصد براساس سوگواری‌ها و وفات بزرگان نامگذاری شده است.

بیشترین نامگذاری‌ها در حوزه ارزش‌های حکومتی بوده است. پس از حوزه ارزش‌های حکومتی، حوزه‌های ملی و بین‌المللی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. علت پایین بودن حوزه ارزش‌های دینی، آن است که بیشتر مناسبت‌های مذهبی در کشور تعطیل است و به‌نظر می‌رسد تعطیلی تا حدودی مقاصد مورد نظر در نامگذاری ایام را نیز برآورده می‌سازد. در این میان حدود ۴ درصد نامگذاری‌ها نیز در هیچ مقوله‌ای جای نمی‌گیرد.

زیاد بودن تعداد روزهای نامگذاری شده و در نتیجه کم‌اثر شدن این روش برای تحقق اهداف مورد نظر و فقدان شاخص‌های روشن و شفاف در نامگذاری روزها از مهمترین چالش‌های پیش روی این روش در اقدامات صورت گرفته برای تحقق سیاست‌های هویتی نظام می‌باشد.

منابع و مأخذ

۱. ماده واحده اصلاح و تکمیل آیین‌نامه نحوه نامگذاری روزها و مناسبت‌های خاص مصوب جلسه ۶۴۸ مورخ ۱۳۸۸/۶/۲۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی، مصوب جلسه ۶۶۸ مورخ ۱۳۸۹/۵/۲۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۲. آیین‌نامه نحوه نامگذاری روزها و مناسبت‌های خاص، مصوب جلسه ۶۴۸ مورخ ۱۳۸۸/۶/۲۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۳. آیین‌نامه نامگذاری روزهای خاص، مصوب ۱۳۷۲/۶/۳۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۴. نامگذاری روزها و هفته‌های خاص، مصوب جلسه ۳۸۲ مورخ ۱۳۷۵/۷/۱۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۵. تعیین روزهای خاص، مصوبه ۲۹۵ مورخ ۱۳۷۱/۹/۱۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۶. سالنامه کشور ایران، سال سی‌ودوم ۱۳۵۶.
۷. تقویم رسمی کشور برای سال ۱۳۹۰ هجری شمسی، مصوب جلسه ۵۳۱ مورخ ۱۳۸۹/۴/۲۲ شورای فرهنگ عمومی و مصوب جلسه ۶۶۸ مورخ ۱۳۸۹/۵/۲۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۸. کلهر، سینا. سیاست‌ها و قوانین برنامه‌ای در زمینه تقویت هویت دینی ۱ چالش‌ها، تهران، مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌ها، مهرماه ۱۳۸۸.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۰۷۸۱

عنوان گزارش: بررسی سیاست‌های هویتی در نظام جمهوری اسلامی ایران
وضعیت روش نامگذاری روزها در تقویم سالیانه

نام دفتر: مطالعات فرهنگی (گروه فرهنگ عمومی و ارشاد و تبلیغ اسلامی)

تهیه و تدوین: سینا کلهر

همکار اصلی: نرگس صادقی‌پور

ناظران علمی: سیدعلی کشفی، وحید یامین‌پور

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. سیاست‌های هویتی

۲. نامگذاری روزها

۳. تقویم

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۲/۲۰